

היום שבו רציתי להיות סופרת

שלומית כהן-אסיף

פּוֹתוֹן וֹם

שְׂאֵלֵינוּ וּמִיָּם:

”עַד אֵיזוֹנָהּ”

עֵפֶת הַנְּפִים?

עֲנֵתֵנוּ וּמִיָּם

לְפָתוֹן וֹם:

גֵּב הַנְּפִים

הַאֵיִת הַחֵלֶם.”

(צפור, לאן את נוסעת? עם עובד, 2010)

תמיד חשבתי שהגברת ציפורה טישביין, השכנה, היא הדודה של אמיל. בציפייה חיכיתי שיום אחד, אולי בחופשת הקיץ, יבוא אמיל לבקר אצלה, וסוף סוף ניפגש, אמיל ואני.

לא פעם כשסיימתי לקרוא יצירה של אריך קסטנר הספר נותר פתוח, עד שתחושת הקנאה התפוגגה. הייתה פה קנאה ערטילאית בגיבורים. ביני לביני המשכתי לנהל דיאלוגים ממושכים עם דמות זו או אחרת. לקח לי זמן להבין שאמיל והבלשים, פצפונת ואנטון וגם התאומות מאורה הכפולה, נולדו בראשו של קסטנר. לחבורה המובחרת הזאת הצטרפו מרקו של דה אמיצ'יס, וגם מוכרת הגפרורים הקטנה של אנדרסן, שתמיד רציתי לקנות לה מעיל או לתת שם חיבה. וגם דורותי המשיכה לטופף לי בקסם נעליה... ורציתי נמשים כמו לאן שרלי, חשבתי שנמשים מביאים אומץ, שתמיד חסר לי. לימים תהיה זו "ספריית הנפש" שלי. ולרשימה הצטרפו דמויות מן האגדות שסיפרו לי, והאמנתי לכולן (גם היום אני מאמינה לכל פתיח "היה הָיָה, בארץ רחוקה ואחרת..."), מה ששמעתי ומה שקראתי הפכו להיות המהות המצטברת שלי. בהחלטה להיות סופרת (אם בכלל קיימת החלטה כזאת) היה משהו מצטבר והדרגתי שהתלכד למשהו מוכר וגם חדש, ולא ברור לי איך זה קרה מתי.

איפה הייתה התחלת ההתחלות? זה לא קרה ביום שהמורה לספרות בתיכון, המחזאי אברהם רז, זיהה משהו בכתיבה שלי: "תזכרי, את תהיה משוררת", ונתן לי במתנה את **אהבת תפוח הזהב** של רביקוביץ.

זה לא קרה ביום שהמשורר אברהם שלונסקי קרא את השירים שלי (למבוגרים), ואמר לי בקול של מגיד עתידות מנוסה וסמכותי: "אשלח את השירים לפרסום", ובאותה נשימה שלח אותי לכתוב "שירי ילדים ואגדות". איך הוא ניחש שאהיה שם, במשבצת הזאת? כעבור שבועות מספר, ביום שישי, שלונסקי יטפס שלוש קומות, ללא הודעה מוקדמת ידפוק על דלת ביתי, ויפרסם לפני את גיליון המוסף הספרותי של "על המשמר".

ההיכרות שלי עם שלונסקי החלה כשהגעתי לביתו ברחוב גורדון לראיין אותו למדור "הייתי פעם ילד" ב"דבר לילדים".

הוא ניחש. בתום הריאיון שאל אותי: "נכון שלא באת רק לשוחח והבאת אתך שירים בתיק?"

מה שנכון נכון. מחברת השירים הספיראלית, בעטיפה כחולה הייתה בתיק.

לימים כשאכתוב את השירים הראשונים לילדים, אביא לו. הוא ידפדף ויקרא בקול צרוד ומהדהד שאין לטעות בו את השיר "דוב הקרח ודוב האש", וישיט את המחברת לאברהם חלפי היושב על הספה. וגם חלפי יקרא בקול. שני אברהם קוראים שיר לילדה מבולבלת ותועה. אחר כך הם מבקשים ממני לקרוא גם. והקול שלי רועד:

דב קָרַח וְדב הָאֵשׁ

שְׁנַיִם אֵהָבִים

לֹא מִשְׁנַיִם

רְשָׁלַת מִתְבָּיִם.

כְּתִיב־הָאֵשׁ:

"אֵת סֵד תַּעֲשֶׂה שָׁה לְפָנַי

וְנַעֲמִים שָׁה לְפָנַי."

כְּתִיב־קָרַח:

"אֲנַחְנֵנָּה."

בְּסוֹף הַיָּד מֵ

דב קָרַח וְדב הָאֵשׁ,

הַתְּפִקָּה חֶזֶק פֶּקֶד מִנֶּנֶה.

יָלַד עִמְצִד וְאָמַר:
”מִזֶּר רֵאִיתְשָׁנָנִים
שְׁקִים לְחֵי וְצָאָר
עֲשִׂיו אֵינִי וְאֶתְכָּבֵר.”

(נשיקה בכיס, הוצאת לולו, 2000).

”מה אתה אומר?” שואל שלונסקי את חלפי “זה לילדים או למבוגרים?”
ואת התשובה של חלפי אינני זוכרת. עברו מספר שנים עד שפרסמתי את השיר הזה, לימים זה
יהיה השיר המצוטט ביותר שלי באנתולוגיות ובספרי הלימוד.

ואולי התחלת ההתחלות שלי הייתה ביום בו ראייתי את יוסי בנאי לעיתון נשים (בגלגול הקודם
הייתי תקופה קצרה עיתונאית, לפני הריאיון הוזהרתי להביא כתבת רכילות ופיקנטריה...). בתום
הפגישה הכריז השחקן בקולו היוסי-בנאי: “את בכלל לא עיתונאית, אולי תלכי לכתוב שירים?” ואני
לא יודעת מה העליב יותר: הרישא או הסיפא של דבריו. בתוך תוכי ידעתי שהוא צודק: אני לא במקום
הנכון, עיתונאות זה לא התדר שלי.

הריאיון עם בנאי בבית קפה תל אביבי היה האחרון שקיימתי בחיי. זה היה ביום שלישי וזה היה
יום של גשם. אז נסעתי לבכות בים. זו הייתה יציאת מצרים שלי. כיון שחדלתי לראיין אחרים התחלתי
לראיין את עצמי ואת הים. אותו לילה כתבתי שתי אגדות, שפתחו לי את הכתיבה לשער האגדה.
הסופר שלמה ניצן עורך “משמר לילדים” מאמץ אותן ומבקש עוד ועוד. אגדות אלה שפרסמתי
ב”משמר לילדים” פורסמו לאורך שנים בספריי השונים: **המלך ממדו, חצי גלימת מלכות, שודד
החלומות, ארמון אלף הדלתות** ואני מונה עשרה ספרי אגדות.

לימים לא שכחתי להודות ליוסי בנאי שהיה השליח, את שני ספריי הראשונים, **המלך ממדו**
ומחשבות שאינן רוצות לישון נתתי לו בפגישה שהתקיימה באותו בית קפה תל אביבי, אבל באותו יום
לא ירד גשם וגם לא בכיתי. לשמחתי זכיתי לשמוע את יוסי בנאי מגיש משיריי ברדיו ועל הבמה.

ואולי התחלת ההתחלות שלי הייתה במכתב.

מעשה שהיה כך היה: כשהייתי בכיתה ד' אימצה העיר חולון, העיר בה גדלתי וחונכתי, את חיל
התותחנים. תלמידי השכבה נתבקשו לכתוב מכתב לתותחן פרטי. כל התלמידים זכו לתשובה רק
אני לא, דבר שהכאיב וגרם לאיזו התכנסות פנימית. כעבור חודשיים של ציפייה מהולה בעלבון,
קיבלתי מכתב ממפקד היחידה בזו הלשון: “התשובה התעכבה. המכתב היפה שלך הסתובב בין

חיילי היחידה. את ודאי תהיי סופרת." המכתב הרגיע אותי, החבאתי אותו במילון הלועזי-עברי של דן פינס. ביום הולדתי ה-20, ביום בו אקבל במתנה מהורי מכונת כתיבה דגם הרמס מדיה, יספר לי אבי: "אני הייתי המפקד... אני כתבתי לך את המכתב."

גם אבא ניחש שאהיה סופרת. והאחרונה לנחש הייתי – אני.

ואולי הייתה זו ההיכרות עם יצירתו של בורחס, שכבר בקריאה ראשונה הרגשתי שבורחס זה הבית שלי. "הכתיבה היא חלום מודרך" כתב. ואני חשבתי לתומי, למה שלא אכתוב את החלומות שלי? הלכתי לישון ולא מרוב עייפות, אלא כדי לחלום. מאז החלומות מפעפעים בשלמותם או בחלקם לכתיבה שלי.

אבא שלי, בורחס, שלונסקי, המורה לספרות, יוסי בנאי ושלמה ניצן, כל אחד מהם הוא עוד פיסה בפאזל הראשוני שלי והם ממשיכים ללוות ברגעי אור וברגע חושך. הם עדיין מייעצים לי ומנתבים את דרכי. דרך שאף פעם אינה בטוחה ואינה ברורה לי. אני יודעת שביצירה יש הרבה חסד ועל המתנה הזאת אני לא חדלה להודות, אבל מדי פעם בכל זאת אני שואלת את עצמי אם אני במקום הנכון ובתדר הנכון. ולפעמים בין הרפיון וסימני השאלה צץ סימן קריאה: "זהו המקום!" ואני מתעקשת להתחיל סיפור חדש... וכל סיפור הוא ראשון שלי.

ובין לבין אני פוחדת שהנס ייגמר לי והחלום יברח.